

(On)gehoord

**Jongeren over een
sterke lokale democratie**

Werkwijze, bevindingen en lessen

In opdracht van

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Auteur

Harm de Jong

Datum

Juni 2018

(On)gehoord

Jongeren over een sterke lokale democratie

Werkwijze, bevindingen en lessen

In opdracht van:

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Afdeling Burgerschap en Democratie

Auteur:

Harm de Jong
Harm de Jong - Strategie & Ontwikkeling

Datum:

Juni 2018

Inhoudsopgave

1. Introductie	4
Over deze opdracht	4
Met wie hebben we gesproken?	5
Hoe kan ik dit rapport het beste lezen?	5
Tot slot	6
2. Opvattingen van jongeren over lokale politiek en bestuur	7
Onbekend maakt onbemind	8
Waarover willen jongeren meepraten?	9
Invloed van landelijke politiek	10
Vertalen en verbinden	11
3. Hoe versterken we de lokale democratie?	14
Meedoen in je eigen gemeente	14
De stembus: kiezen en gekozen	17
Een bijbaantje bij de gemeente	19
Internet en sociale media	22
Een kijkje in de politieke arena	24
4. Zes lessen van jongeren voor een nóg sterkere lokale democratie	27

1. Introductie

Jongeren hebben een mening. Over heel veel zaken die ook het lokale bestuur in de kern raken. Van de wachtlijsten voor een sociale huurwoning tot de sportveldjes in de wijk. Daarnaast zien we dat mensen die werken voor de gemeente vaak zoeken naar deze meningen. Omdat zij het belangrijk vinden dat jongeren hun stem laten horen. Op deze manier kunnen jongeren meedenken over de besluiten die in een gemeente worden genomen. En toch vinden de meningen van jongeren en de mensen die hiernaar zoeken elkaar niet. Ze zijn elkaar uit het oog verloren en dat is jammer. Want juist de meningen en ideeën van jongeren over de zaken die hen aangaan, zijn belangrijk voor onze lokale democratie.

Over deze opdracht

Het mooie van de politiek op lokaal niveau is dat iedere gemeente anders georganiseerd is; op een manier die past bij de gemeente en de mensen die daar wonen. Toch zien we dat een aantal dingen in alle Nederlandse gemeenten hetzelfde werkt. In elke gemeente stemmen inwoners van 18 jaar en ouder voor de gemeenteraad. De gemeenteraad vertegenwoordigt alle inwoners van de gemeente en controleert het dagelijkse bestuur van de gemeente. Het dagelijkse bestuur is het college van burgemeester en wethouders. Het is belangrijk dat politici en bestuurders een goed beeld hebben van de thema's die jongeren bezighouden. Daarom heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties met jongeren gesproken over hun ervaringen en ideeën met de lokale politiek.

Waarom? Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties werkt aan een plan om de democratie en bestuur in gemeenten te versterken. Hiervoor praten zij met veel verschillende mensen over de lokale democratie: van oud tot jong. Met mensen die super ervaren zijn en heel veel weten over de lokale politiek. Maar ook met mensen die nog nooit hebben gestemd of niet zoveel weten over het werk van de gemeenteraad.

Met wie hebben we gesproken?

Voor dit rapport hebben groepen jongeren uit heel Nederland met elkaar gesproken over de lokale democratie en het lokale bestuur. Jongeren uit kleine dorpen zoals Kuinre en jongeren uit grote steden zoals Rotterdam. Jongeren die in Amersfoort een MBO opleiding volgen maar ook jongeren die in Gouda op het gymnasium zitten. Jongeren die tussen de 14 en 24 jaar oud zijn, maar ook met hun docenten, begeleiders of coaches. Daarnaast hebben jongerenorganisaties meegedacht over de vraag hoe de lokale democratie nog sterker kan worden. Deze jongerenorganisaties praten namens groepen jongeren met de overheid en politici.

Het gesprek in de klassen ging ook over de gemeente en welke mogelijkheden jongeren zien om de democratie op lokaal niveau te versterken. In dit rapport lees je welke thema's jongeren belangrijk vinden en waar zij zich zorgen over maken. Daarnaast hebben jongeren verschillende manieren bedacht waarvan zij denken dat de democratie in hun gemeente nog beter kan worden. Aan het einde van het rapport staan zes lessen samengevat die de lokale democratie in de ogen van jongeren nog beter kunnen maken.

Hoe kan ik dit rapport het beste lezen?

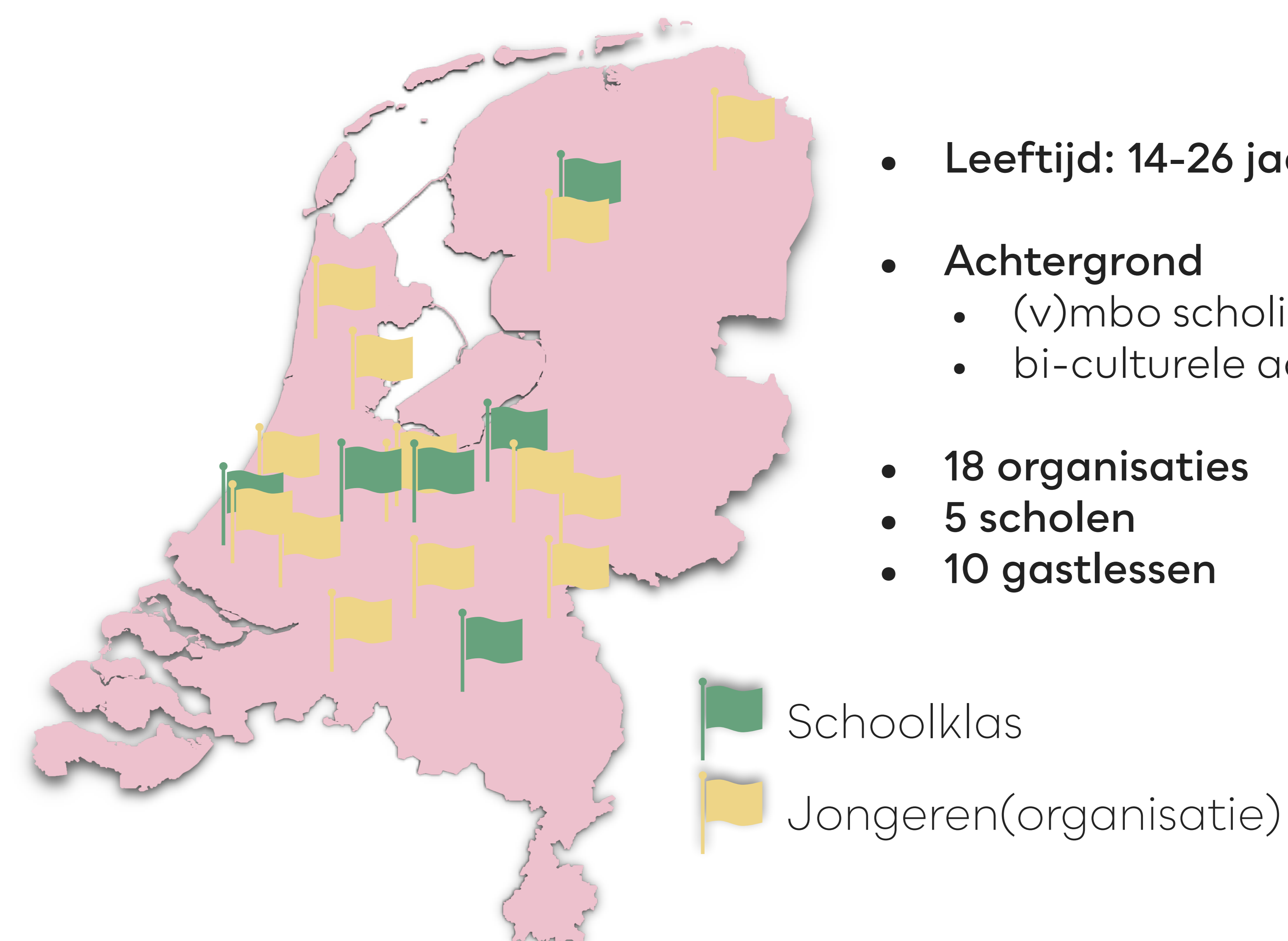
In dit rapport proberen we geen moeilijke woorden te gebruiken. In de gesprekken werd namelijk heel vaak gezegd dat de politiek niet begrijpbaar is en dat jongeren daarom niet gemakkelijk mee kunnen doen met de politiek. Ook worden veel citaten gebruikt die duidelijk maken wat iemand precies bedoelt over een bepaald onderwerp.

Als je het rapport leest, is het belangrijk om te beseffen dat jongeren niet één en dezelfde doelgroep zijn. Jongeren van verschillende leeftijden vragen om een eigen aanpak. Jongeren hebben in Nederland heel verschillende wensen, vragen en ideeën. Die komen niet overeen. Sterker nog: die zijn even verschillend als de wensen, vragen en ideeën van volwassenen. Als in dit rapport het woord 'jongeren' wordt gebruikt, gaat het dus niet over alle jongeren in Nederland maar over (groepen) jongeren die we voor dit rapport hebben gesproken.

Tot slot

Voordat je de uitkomsten van de gesprekken gaat lezen, sluiten we af met een oproep. Aan het einde van ieder gesprek hebben we gevraagd om één of twee zinnen te formuleren met een boodschap voor de politiek. Die boodschap is in feite de kern van dit rapport.

"Beste politici en bestuurders, blijf luisteren naar jongeren. Kom langs in onze klassen en buurthuizen. Praat met ons op straat, niet alleen voor de verkiezingen. Neem ons serieus en waardeer het als wij met jullie meedoen. Stap uit de comfortzone: gewoon proberen!"

Afbeelding 1: Waar in Nederland hebben we jongeren gesproken?

2. Opvattingen van jongeren over lokale politiek en bestuur

Laten we heel eerlijk beginnen. Jongeren weten heel erg weinig over de lokale democratie en het lokale bestuur. Ook zijn de meeste jongeren die wij hebben gesproken niet actief bij bijvoorbeeld een politieke partij of een jongerenraad. Of dit goed of fout is, was tijdens de gesprekken niet aan de orde. We hebben namelijk vooral gekeken op welke manier de lokale democratie beter kan werken. Dit ging vaak gepaard met uitleg over hoe de gemeente werkt. Vaak duurde de uitleg kort, we gingen al snel met elkaar in discussie. Waarom je wel of niet moet stemmen, en wat er daarna met jouw stem gebeurt.

De gesprekken zijn vaak gestart met een ‘associatiespel’. Hierbij keken we naar het beeld dat jongeren hebben van de politiek. Op hun telefoon of tablet hebben jongeren gezocht naar plaatjes over ‘de politiek’, zowel landelijk als lokaal. Uit de eerste, spontane reacties blijkt dat veel jongeren weinig vertrouwen hebben in de politiek. Sommige jongeren vertelden dat zij de politiek een ‘schijnvertoning’ vinden. Een machtsspelletje dat vooral gaat om het eigenbelang van politici. Deze reacties werden onderbouwd door plaatjes van de Tweede Kamer, van de blauwe stoelen in de grote zaal en politici die boos naar elkaar kijken. Jongeren vertelden ook dat de onbegrijpelijke taal van veel politici voor een kloof zorgt tussen wat er in de politiek gebeurt en wat er in het leven van jongeren afspeelt. Jongeren vinden het noodzakelijk dat er simpel en begrijpelijk met elkaar wordt gepraat. Dat geldt voor alle politici en bestuurders en is volgens jongeren niet alleen in het belang van zichzelf: *“Nee, dat is toch makkelijker voor iedereen die iets wil vinden?”*

“Waarom zou ik mij druk maken als mijn stem er toch niet toe doet?” - Havo-leerling

Vervolgens hebben we in kaart gebracht wat een gemeente doet. Als we op dezelfde manier kijken naar de beelden van politiek op lokaal niveau, zien we dat jongeren politiek voornamelijk koppelen aan bestuurders. Zij laten foto's zien van de personen die hun brood verdienen in de politiek. De blauwe stoelen in de Tweede Kamer worden niet vervangen door de raadzaal. Veel jongeren laten een foto van hun burgemeester zien. Of een foto van de ambtsketen van de burgemeester. Daarnaast dachten veel jongeren aan de balie waar zij hun paspoort en rijbewijs moeten aanvragen en ophalen. Die balie wordt vaak als vervelend ervaren: je moet een nummertje trekken en (lang) wachten op je beurt. Dit is voor veel jongeren de allereerste ervaring die zij hebben met het lokale bestuur. *“Is het dan gek dat veel jongeren daarom niks verwachten van hun gemeente?”*, vraagt een mbo-student zich hardop af.

Onbekend maakt onbemind

Aan de hand van de gevonden afbeeldingen kostte het ons weinig moeite om door te praten. Vaak ging het gesprek verder met de vraag wat de politiek voor jongeren kan betekenen? Hier merkten we dat het wantrouwen in de politiek vaak ontstaat door onbekendheid met het werk van de gemeente. Regels, wetten en stemmen werden vaak genoemd. Die zorgen ervoor dat dingen in een gemeente goed geregeld worden. Wat er dan geregeld wordt, weten jongeren vaak goed te omschrijven. Eén hint bracht jongeren op de goede weg: *“Zet een stap over de drempel van jouw voordeur en kijk om je heen. Wat zie je om je heen? Zo simpel kan het zijn.”* De gemeente regelt namelijk heel veel: wegen, lantaarnpalen, het groen in de wijk. Ook zaken als maatschappelijke ondersteuning, veiligheid in wijken en het coffeeshopbeleid werden genoemd. Het is dus niet slecht gesteld met de noodzaak van de lokale democratie. De meeste jongeren zijn van mening dat ‘politiek’ de democratie helpt om het land beter te organiseren. Toch hebben jongeren niet het idee dat ze hierover kunnen meepraten. Of sterker nog: over deze onderwerpen mogen meebeslissen. *“Onbekend maakt onbemind, waarom zou ik mij druk maken als mijn stem er toch niet toe doet?”*, zegt iemand in een havo-klas.

Waarover willen jongeren meepraten?

Een terugkerend thema in onze gesprekken is de keuzestress die jongeren ervaren. Jongeren hebben veel te kiezen en hebben het gevoel dat zij meer ruimte hebben in het maken van die keuzes dan vroeger. Bijvoorbeeld de keuze voor een sector of profiel, al vroeg op de middelbare school. Daarbij denken veel jongeren dat zij geen foute keuzes mogen maken. *“Veel mensen vinden het heel belangrijk dat ik in één keer de juiste én de beste keuze maak”*, zeggen twee scholieren op een gymnasium tijdens hun presentatie. Jongeren die studeren aan een hogeschool of universiteit wijzen hierbij ook op het leenstelsel. Een vertegenwoordiger van studenten zegt hierover: *“Een verkeerde studiekeuze, is niet alleen zonde van je tijd, maar kost ook veel geld. En dat zorgt weer voor mentale druk”*.

Andere terugkerende thema's die jongeren bezighouden zijn veranderingen op de arbeidsmarkt en op de woningmarkt. Jongeren hebben uiteenlopende ideeën en ervaringen over werk- en woonruimte. In veel steden zijn jongeren bang dat zij later geen woning kunnen vinden of betalen. Op het platteland zien jongeren dat veel voorzieningen zoals een pinautomaat en een supermarkt in het dorp verdwijnen.

Jongeren op het mbo zien dat theoretisch opgeleiden hun werkplekken innemen. Ook hebben veel van deze groep jongeren grote moeite om een stageplek te vinden.

“Maar, wat kan de lokale politiek daaraan doen? Helemaal niks... Toch?” - Mbo-student

Tijdens de gesprekken ging het niet alleen over werken, wonen en leren. Veel gesprekken gingen ook over tegenstellingen in de maatschappij. Sommige jongeren hebben het idee dat deze tegenstellingen steeds sterker opspelen. De samenleving wordt diverser. Vooral in mbo-klassen spraken we over nieuwe -en voor sommige mensen vreemde- invloeden en wat dit volgens hen betekent voor de samenleving. *“Maar, wat kan de lokale politiek daaraan doen? Helemaal niks... Toch?”*

Jongeren hebben eigenlijk geen verwachtingen van lokale politici en bestuurders. Dit betekent ook dat zij niet weten waarom en op welke manier zij zich moeten inspannen voor de democratie in hun gemeenten. *“Waarom zou je dan gaan stemmen? Ik heb toch niks te verliezen!”*, riep een mbo-student door de klas.

Invloed van de landelijke politiek

Dit beeld wat jongeren van de politiek hebben, hoeft niet de waarheid te zijn. Toch handelen veel jongeren die we gesproken hebben naar dit negatieve beeld van politiek. Daarbij komt dat de negatieve ideeën die jongeren hebben over de landelijke politiek, doorwerken in gemeenten. De landelijke politieke cultuur heeft volgens jongeren invloed op lokaal niveau. Jongeren ervaren veel tegenstellingen tussen politieke partijen. Zij hebben soms het idee dat politieke partijen er ook niet uit willen komen. *“De manier waarop landelijke partijen op TV tegen elkaar debatteren wordt gekopieerd naar lokale verkiezingen. Terwijl dit helemaal niet is hoe het er in onze gemeenteraad aan toe gaat”*, zegt een jong gemeenteraadslid.

“De manier waarop landelijke partijen op tv tegen elkaar debatteren wordt gekopieerd naar lokale verkiezingen. Terwijl dit helemaal niet is hoe het er in onze gemeenteraad aan toe gaat.” - Jong gemeenteraadslid

Laten we wat hierboven staat op een rijtje zetten. We zien dat veel jongeren een prima beeld hebben van de zaken waarover de gemeente gaat. Daarnaast zien we dat jongeren problemen ervaren die ook op het bordje van de gemeente liggen. Dit roept drietal vragen op waarover verschillende groepjes zich hebben gebogen. De eerste: Wat is de beste manier waarop lokale bestuurders en politici met jongeren in gesprek gaan over vragen en problemen die beide partijen ervaren? De tweede: Hoe zorgen we ervoor dat jongeren ook ervaren dat écht naar hen geluisterd wordt? En nummer drie: Hoe krijgen alle jongeren het gevoel dat de democratie er óók voor hen is.

Vertalen en verbinden

Hoewel wij deze drie vragen niet in één rapport kunnen beantwoorden, zijn er twee belangrijke acties die bijna alle jongeren in onze gesprekken hebben benoemd. Vertalen en verbinden.

Sommige jongeren vertellen dat zij zich een beetje schamen dat zij niet precies weten hoe de democratie werkt. Daarop werd al snel gereageerd dat het ook niet heel gek is dat jongeren zich niet laten horen. Het lijkt er vaak op dat mensen die in de politiek werken een heel andere taal spreken. En dat de politiek een spelletje is met heel moeilijke spelregels. *“Is het dan niet de vraag op welke manier de gemeentepolitiek weer connectie krijgt met jongeren?”*, vraagt een raadslid van een lokale jongerenpartij zich af.

Jongeren hebben behoefte aan vertaling. Iemand die hen helpt om een mening over stageplekken of het gebrek aan voorzieningen te vertellen aan de lokale politiek. Iemand die als brug kan dienen tussen de gemeente en jongeren. Die het werk van de gemeente vertaalt voor jongeren, maar ook iemand die reacties van jongeren terugvertaalt naar de taal van de gemeente. Want jongeren begrijpen dat moeilijke taal soms nodig is, omdat de politiek over ingewikkelde zaken een besluit moet nemen. *“Maar dat betekent niet dat zij alleen moeilijke woorden moeten gebruiken.”*

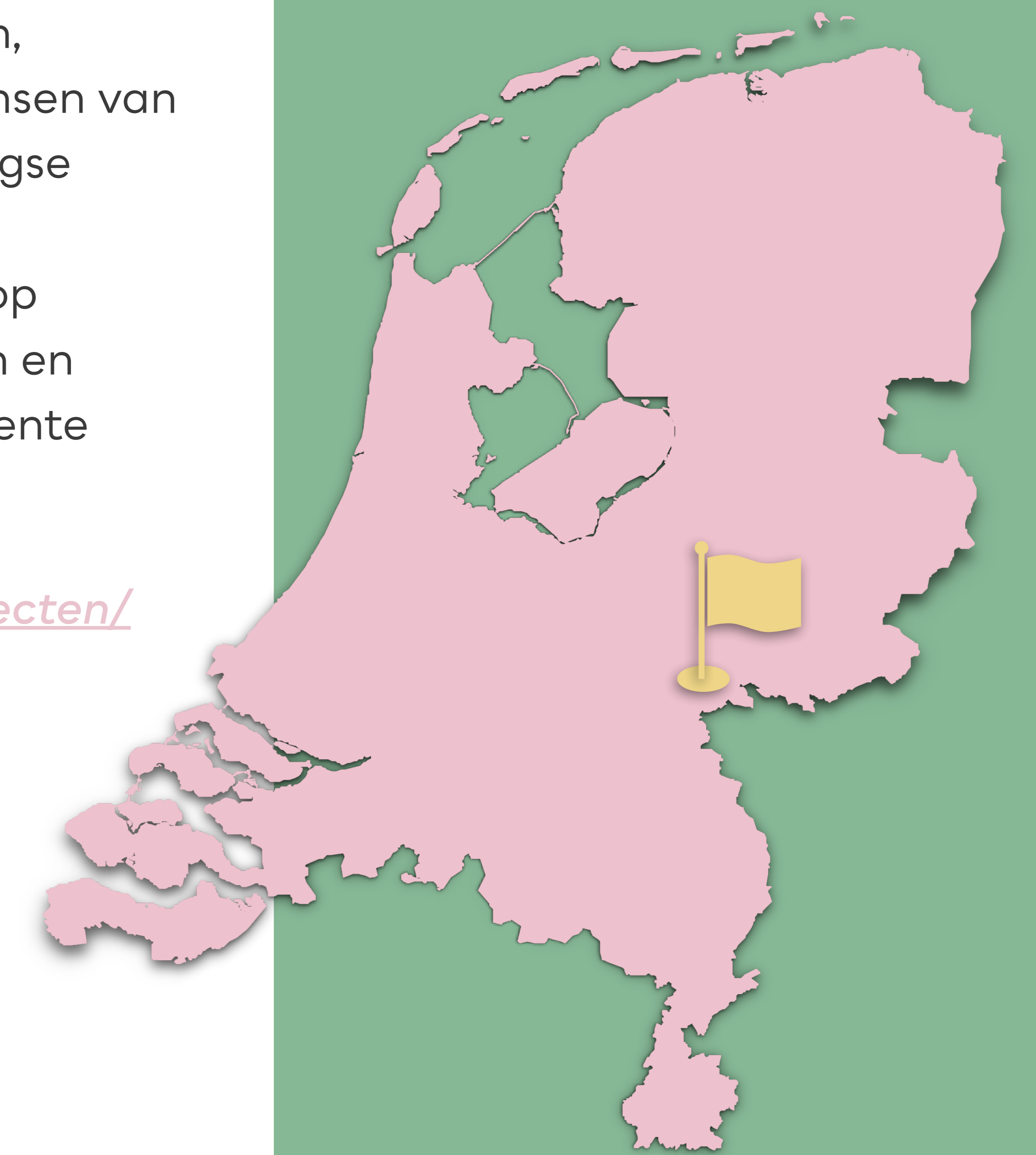
Naast vertaling zoeken jongeren naar herkenbare voorbeelden die hen de spelregels van de politiek kan uitleggen. Mensen waaraan jongeren zich kunnen meten. Personen die een voorbeeld zijn voor een groep jongeren. Naast het uitleggen, kan deze persoon jongeren ook aan de lokale democratie verbinden. Die in de huid van verschillende doelgroepen jongeren weet te kruipen. Iemand die weet wat hen dagelijks bezighoudt, hun zorgen en dromen kent en begrijpt wat jongeren motiveert. Bijvoorbeeld om wel of niet te gaan stemmen. Rolmodellen zijn verbinders: via hen kunnen jongeren kennismaken met de lokale politici en bestuurders. In het volgende hoofdstuk lezen we meer over de rol van *influencers* in de lokale politiek.

De Jeugdverbinder (gemeente Nijmegen)

De Jeugdverbinder dicht de kloof tussen jongeren en de Nijmeegse politiek. Ooit in het leven geroepen als functie voor één persoon. Een medewerker van de gemeente met de taak dat óók de jeugd gehoord wordt en meedoet bij het maken van plannen in Nijmegen. Al snel werd ontdekt dat deze functie niet bij één persoon moet liggen maar bij een netwerk van jongeren.

Op dit moment zijn er meerdere jeugdverbinders actief: jongeren die nauw betrokken zijn bij het leven van jongeren in Nijmegen. Dit team kent de verhalen, meningen, ideeën, ervaringen en wensen van jongeren en deelt die met de Nijmeegse politiek. Daarnaast organiseren jeugdverbinders debatten, staan zij op introductiemarkten van hogescholen en adviseren ambtenaren van de gemeente Nijmegen.

Meer info > www.jimmys024.nl/projecten/jeugdverbinden/

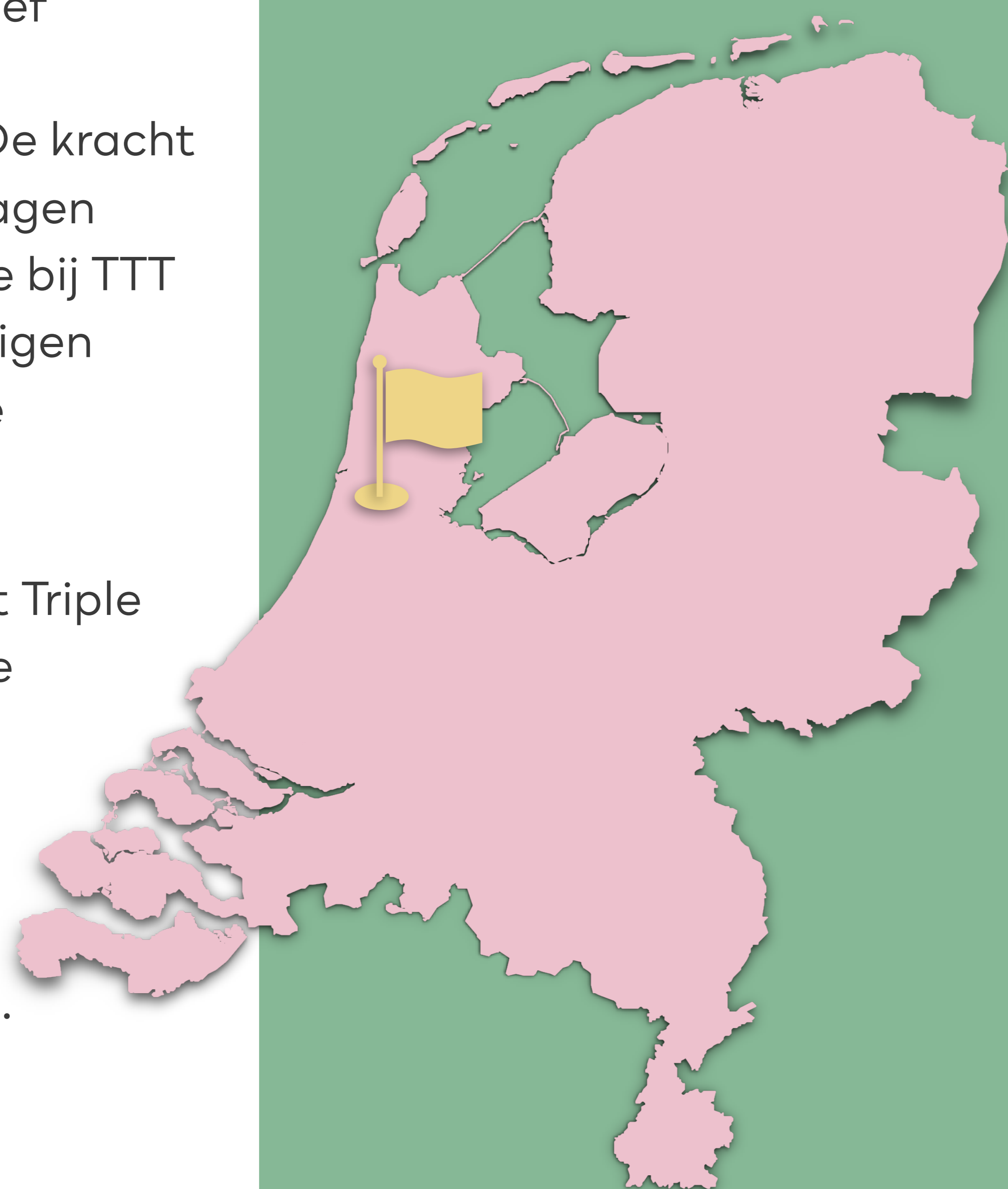
Triple ThreaT, (Haarlem, Schalkwijk)

'Basketballen en dansen: daarvan knappen kinderen op én het is beter dan rondhangen in de wijk.' Dit is de oorspronkelijke gedachte van Triple ThreaT (TTT), een initiatief dat sinds 2009 een platform biedt voor jongeren in de Haarlemse wijk Schalkwijk. Door middel van hiphop, dans, sport en lifestyle vormt Triple ThreaT een brug tussen jongeren op straat en op scholen. Door activiteiten te organiseren op het gebied van sport en cultuur verbindt de stichting honderden jongeren met elkaar via hun passies en talenten.

Afgelopen jaren is het jongereninitiatief uitgegroeid tot één van de grootste jongerencommunities van Haarlem. De kracht van TripleThreaT is dat zij breed gedragen wordt door jongeren uit Schalkwijk die bij TTT hun talenten ontwikkelen en op hun eigen manieren een bijdrage leveren aan de samenleving.

In het winkelcentrum Schalkwijk heeft Triple ThreaT een ontmoetingsplek, de Triple ThreaT 2.0 Store. Een plek die het winkelcentrum laat leven maar die ook ruimte biedt voor huiswerkbegeleiding, stages en werkplekken voor jonge ondernemers.

Meer info > www.triplethreat.nl/

3. Hoe versterken we de lokale democratie?

We hebben gelezen hoe jongeren politiek en bestuur op lokaal niveau ervaren. In algemene zin hebben we gesproken over beelden van jongeren bij de democratie in Nederlandse gemeenten en op welke manier zij daarbij wel of niet betrokken worden. We hebben ook met jongeren gekeken naar hun eigen straat, dorp of stad. Op welke manier denken jongeren dat zij hier hier meer bij betrokken kunnen worden? Hieronder werken we een rijtje opties die jongeren met elkaar bedacht en besproken hebben.

Meedoen in je eigen gemeente

Gemeenten kunnen samen met jongeren kijken hoe zij het beste kunnen meepraten en meedoen. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van een jongeren-(gemeente)raad of door jongerenambassadeurs. Een groep jongeren praat regelmatig met elkaar over zaken die spelen in de gemeente. Voor dit rapport is gesproken met jongeren over hun ervaringen in een jongerenraad of als jongerenambassadeur. Van hen hebben we gehoord dat zij wisselende successen hebben geboekt om meer jongeren te betrekken bij plannen van de gemeente. Sommige jongerenraden vallen uiteen als de aandacht vanuit de organisatie afneemt. Zij vinden het moeilijk om voor een langere tijd zichtbaar te blijven en om nieuwe mensen te vinden die in een jongerenraad actief worden. Ook als we kijken naar de samenstelling van een jongereninitiatief, zien we dat dit vaak jongeren zijn die politiek heel interessant vinden. Dat is op zichzelf niet verkeerd, zegt een jongere die actief is in de jongerenraad: *“Je gaat immers ook niet basketballen als je veel meer van dansen houdt.”*

Wanneer we doorpraten, horen we dat jongeren die in een jongerenraad zitten ook niet precies weten hoe zij een steentje kunnen bijdragen aan de gemeente politiek. *“Vaak doen we maar wat”*, zegt een lid van een jongerenraad.

De begeleider van deze jongerenraad vertelt dat dit helemaal niet erg is: *“Jullie moeten het op jullie eigen manier doen. Je moet niet de gemeente na-apen, dat is helemaal niet interessant”*. Toch geven jongeren aan dat zij het niet gek vinden om training te krijgen voor hun werk in de gemeente. Tijdens deze trainingen zouden jongeren willen leren over de lokale werking van de politiek in hun woonplaats. *“Breng het dan wel zo dichtbij mogelijk, bijvoorbeeld met voorbeelden die letterlijk bij mij om de hoek afspelen”* zegt een jongerenraadslid. Hij denk dat op deze manier ook meer jongeren enthousiast kunnen worden over het werk van zijn jongerenraad. Daarnaast vinden jongeren het mooi om tijdens de trainingen leeftijdsgenoten te ontmoeten die ze niet vanzelfsprekend tegenkomen. Jongeren die op andere scholen zitten, of op andere niveaus. Als waarschuwing geeft een schoolklas mee dat de leeftijdsverschillen niet té groot moeten zijn. *“Anders wordt het voor een deel van de groep al snel kinderachtig, en voor een deel van de groep te saai”*.

“Jullie moeten het op jullie eigen manier doen. Je moet niet de gemeente na-apen, dat is helemaal niet interessant.”
- Begeleider van een jongerenraad

Organisaties die veel met jongeren werken, hebben veel ervaring met zulke trainingen. Zij merken dat gemeenten vaak het wiel opnieuw willen uitvinden als zij jongeren betrekken bij de lokale politiek. Ook hebben deze organisaties peers in hun eigen netwerk: jongeren die als rolmodel dienen voor andere jongeren. Peer educators gaan in klassen het gesprek aan met scholieren over veel maatschappelijke thema's en zetten op die manier andere jongeren in beweging. Uit de gesprekken blijkt dat deze organisaties vooral lokaal werken en weinig contact hebben met andere jongerenorganisaties in andere gemeenten. Leden van jongerenraden en jongerenambassadeurs geven aan dat zij graag leren van andere raden en ambassadeurs.

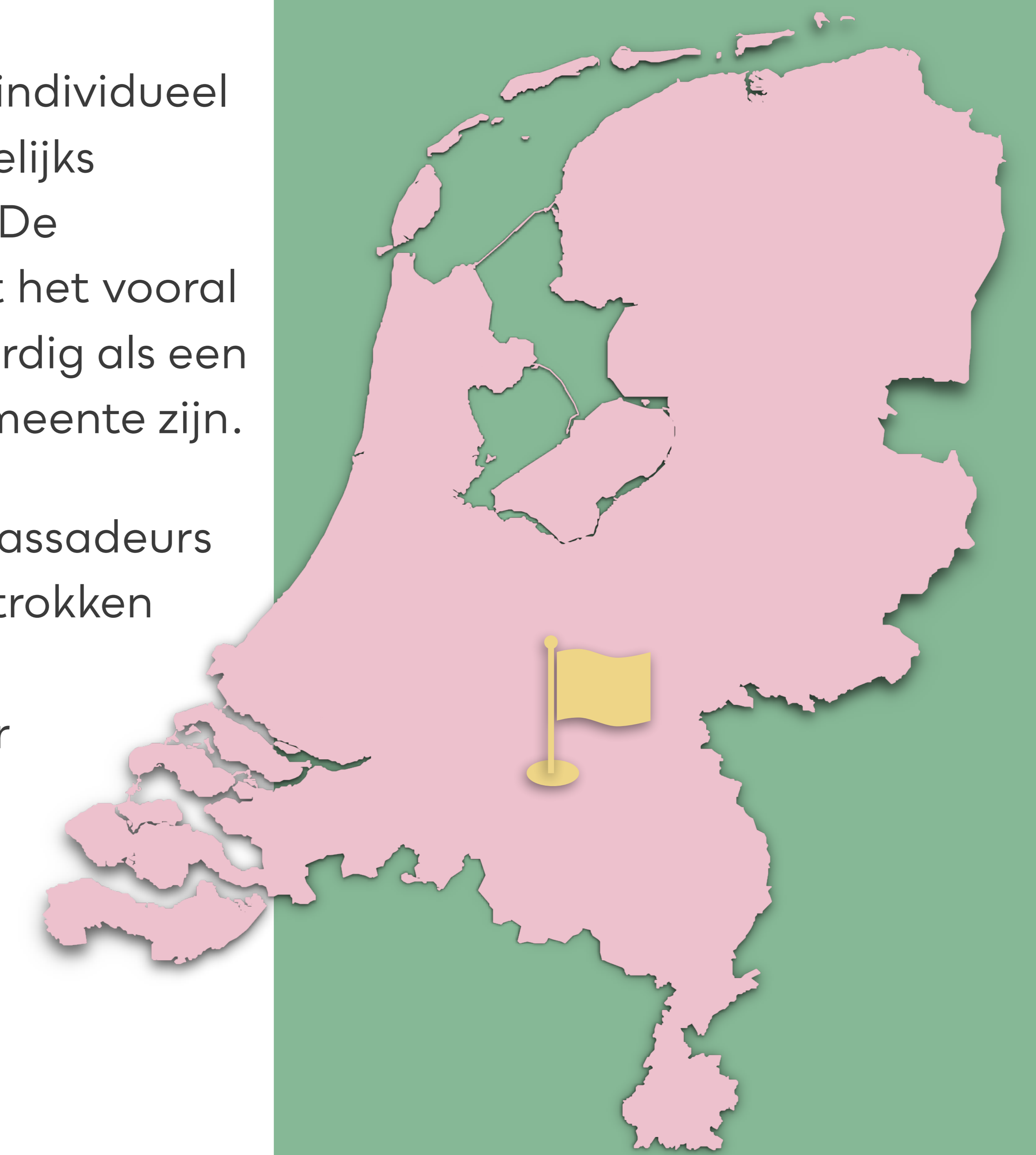
Jongerenambassadeurs (gemeente s-Hertogenbosch)

's-Hertogenbosch nóg mooier en leuker maken voor jongeren. De mening van jongeren overbrengen bij de gemeente en andere organisaties. In een notendop is dat het werk van de jongerenambassadeurs in de gemeente Den Bosch. Ongeveer 15 jonge Bosschenaren nemen het heft in eigen handen en werken op verschillende thema's met andere jongeren aan allerlei vraagstukken. Van (on)gevraagd advies aan medewerkers van de gemeente tot het organiseren van debatten, trainingen en workshops voor andere jongeren.

Alle jongerenambassadeurs worden individueel en als groep begeleid en komen wekelijks samen in het Bossche stadskantoor. De jongerenambassadeurs vertellen dat het vooral belangrijk is dat zij zowel een volwaardig als een geloofwaardig onderdeel van de gemeente zijn.

In Den Bosch willen de jongerenambassadeurs dat het vanzelfsprekend is dat zij betrokken worden bij het beleid. Zij kunnen ambtenaren beter inzicht geven over alles wat er leeft onder jongeren.

Meer info > www.jabd.nl

De stembus: kiezen en gekozen

Ook organisaties die evenementen rondom gemeenteraadsverkiezingen organiseren zoeken naar verbinding met jongeren in gemeenten. Het is belangrijk dat er niet alleen in de maanden voor verkiezingen speciale aandacht is voor jongeren en democratie. Jongeren willen ook na de verkiezingen horen en zien wat er met hun stem of met hun ideeën is gebeurd. *“Het is fantastisch om voor de verkiezingen jongeren te zien op een politiek festival”*, zegt één van de organisatoren van een verkiezingsfestival. *“Maar het doet toch pijn dat je een week na de verkiezingen met lege handen zit. Eigenlijk begint het pas dan, dan kun je écht laten zien wat democratie voor jongeren kan betekenen.”* Organisaties die zulke events organiseren, merken dat zij vooral in aanloop naar verkiezingen toe ondersteund worden. Na de verkiezingen neemt de aandacht af en vinden zij het moeilijk om middelen te vinden waarmee zij jongeren blijvend kunnen vertellen over het werk van de gemeente.

Jongeren die kiezen

Jongeren willen een stem hebben in de onderwerpen die hen aangaan, dat is duidelijk. Maar op de vraag of jongeren zélf ook willen stemmen, zijn de reacties verdeeld. Een duidelijk onderscheid wordt zichtbaar tussen de jongeren die mogen stemmen (van 18 jaar en ouder) en de jongeren die nog niet mogen stemmen. Deze eerste groep stemgerechtigden geeft aan dat zij wel kunnen begrijpen dat meer jongeren willen stemmen maar zien niet wat dit oplevert. *“Ik merk toch niet dat mijn stem ertoe doet, dus wat mij betreft mogen er wel meer mensen gaan stemmen. Het maakt toch geen verschil”*.

Voor de jongeren die nog niet hebben gestemd, voelt zowel de landelijke politiek als de lokale politiek als een ver-van-mijn-bed-show. De grens van 18 jaar (de leeftijd dat je mag stemmen in Nederland) koppelen veel jongeren aan het behalen van een rijbewijs en het mogen kopen van alcohol en sigaretten. Zij zeggen ook dat stemrecht een heel serieuze zaak is. Wanneer deze jongeren naar zichzelf en hun vrienden kijken, vinden zij dat zij *“nog niet klaar zijn”* voor de stap naar de stembus.

De meeste jongeren voelen er weinig voor om de stemleeftijd te verlagen. Een jongerenwerker zegt hierover: *“Het lukt in veel gemeenten al niet om 18-jarigen naar de stembus te krijgen, waarom zou dat voor 16-jarigen anders zijn?”*. Dat de meeste jongeren het idee van stemmen op een jongere leeftijd afwijst, betekent niet dat het een slecht idee is. Jongerenorganisaties wijzen erop dat jongeren meer vertrouwd raken met de politiek wanneer zij eerder mogen stemmen. Ook hebben jongerenorganisaties het idee dat de politiek jongeren meer zullen betrekken als de stemleeftijd omlaag wordt gebracht.

Wat voor veel jongeren - ook politiek-geïnteresseerde jongeren - een belangrijke rol speelt, is dat jongeren vaak geen idee hebben wat er tijdens lokale verkiezingen voor hen op het spel staan. Laat staan dat zij een beeld hebben van wat er voor hen op het spel staat. Jongeren roepen op om te starten met educatie. *“Begin eerst eens met een duidelijke uitleg wat de lokale politiek voor jongeren kan betekenen. Als je dat op zestienjarige leeftijd doet, is het mogen stemmen op mijn achttiende een echte beloning”*, zegt iemand.

“Begin eerst eens met een duidelijke uitleg wat de lokale politiek voor jongeren kan betekenen.” - Mbo-student

Jongeren die gekozen worden

In Nederland heb je twee vormen van kiesrecht. Hierboven hadden we het over het recht om te stemmen, dat noemen we actief kiesrecht. Het recht om gekozen te worden, noemen we passief kiesrecht. Hiervoor gelden dezelfde eisen. Een aantal jongeren zeggen dat zij het wel een goed idee vindt dat jongeren op jongere leeftijd verkiesbaar zijn voor de gemeenteraad. Een scholier in een vwo-klas zegt hierover: *“... sommige jongeren kunnen op jonge leeftijd heel goed hun mening vormen en uitleggen aan andere jongeren”*. Ook denken jongeren dat iemand van zestien heel goed andere jongeren kan aanspreken. De jongeren die wij gesproken hebben, voelen daarom meer voor het aanpassen van het passieve kiesrecht, dan het actieve kiesrecht.

Ook geven jongeren de tip dat je op scholen verkiezingen kunt naspelen. Daarvoor kun je ook echte politieke partijen of gemeenteraadsleden uitnodigen. Elke gemeente zou hiervoor een lespakket kunnen aanbieden voor in de klas. Let dan wel op dat elke partij meedoet. In een aantal gesprekken wordt gezegd dat bij hun school-verkiezingen alleen landelijke partijen meedoen. Terwijl de winnaar van de gemeenteraadsverkiezingen een lokale partij was. Jongeren raden aan om de school-verkiezingen wel zo echt mogelijk te laten zijn. *“Zet een tweede stembus neer, naast de echte. Dan weten jongeren ook meteen hoe zo’n stembus voelt”.*

“Zet een tweede stembus neer, naast de echte. Dan weten jongeren ook meteen hoe zo’n stembus voelt.”
- Vmbo-scholier

Een bijbaantje bij de gemeente

Jongeren die zelf actief zijn in de politiek, geven aan dat zij voor hun politieke werk veel moeten laten. *“Je bent lang aan het vergaderen over heel veel onderwerpen. Dat kost veel tijd en dan lukt het soms niet om naast school ook nog een bijbaantje te hebben”.* Deze jongeren hebben vaak het idee dat zij nog een extra tandje moeten bijzetten omdat zij zichzelf moeten bewijzen. Dit gaat soms zover, dat hun politieke werk ten koste gaat van hun schoolwerk. Ook zeggen jongeren uit jongerenraden dat hun school niet altijd begrip heeft voor hun werk, terwijl de jongeren hun werk vaak leerzamer vinden dan de vakken op school.

Naast tijd, kost het jongeren vaak ook geld om op lokaal niveau mee te doen met de politiek. Leden van jongerenraden of jongerenambassadeurs doen hun werk vaak vrijwillig. In sommige gemeenten ontvangen zij een kleine (vrijwilligers)-vergoeding. In de tijd die deze jongeren in hun politieke werk steken, werken leeftijdsgenootjes vaak in een supermarkt of zijn verkoper op straat. Zij verdienen hiermee hun geld. Ook merken jongerenraadsleden op dat hun advies aan de gemeente ‘gratis’ is. Hoewel veel jongeren dankbaar zijn dat zij een steentje kunnen bijdragen, voelt dit soms een beetje oneerlijk.

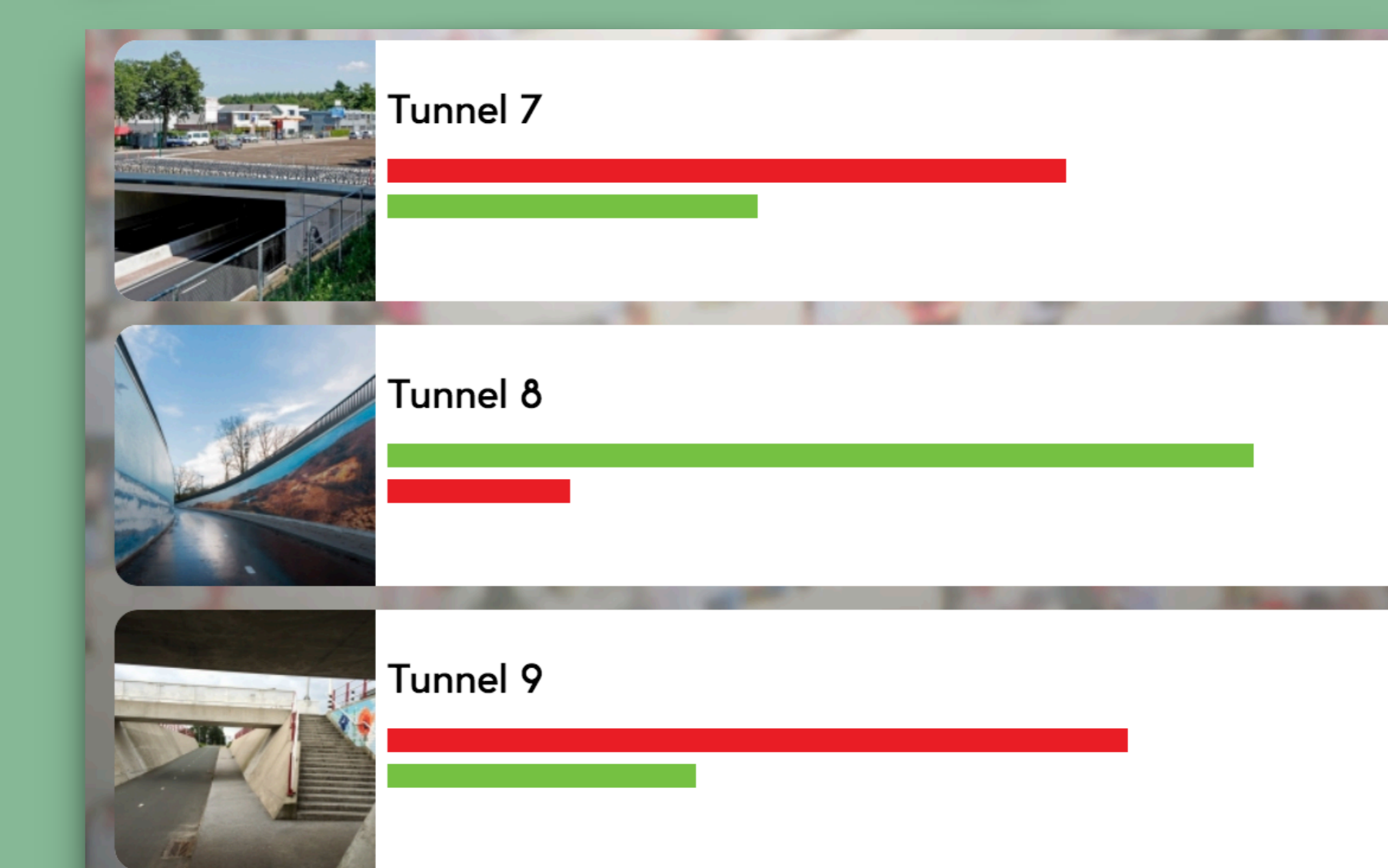
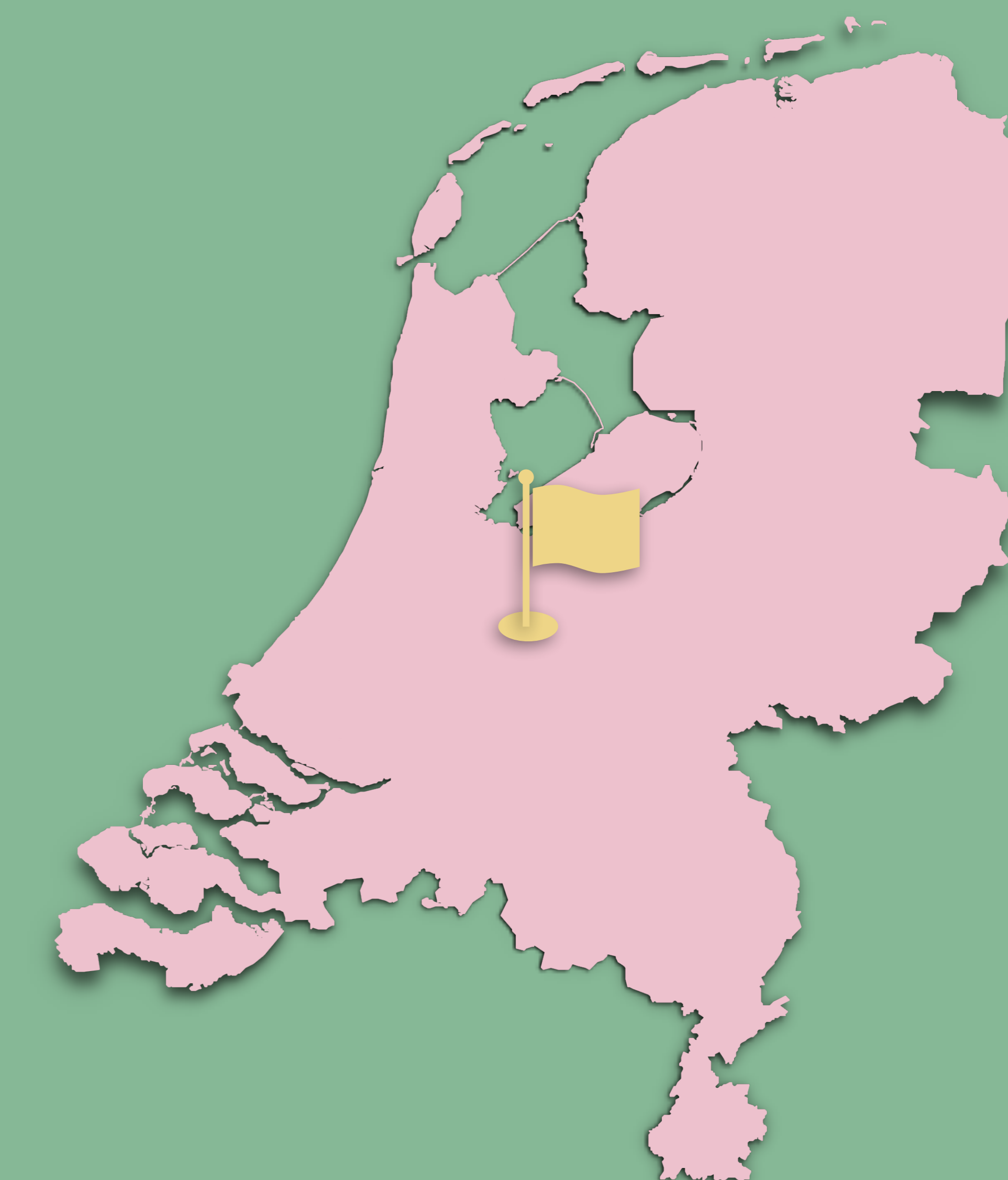
Swipocratie (gemeente De Bilt en provincie Utrecht)

Jongeren hebben maar een paar seconden nodig om hun mening te geven. Via de online tool Swipocratie geven jongeren al swipend hun mening over allerlei zaken. Op dit moment loopt er een pilot in gemeente De Bilt en de provincie Utrecht die jongeren hun mening vragen over duurzame maatregelen. Bijvoorbeeld door hen te laten kiezen tussen uitersten: daken vol zonnepanelen of grote zonneweides?

Gemeente De Bilt vertelt dat jongeren sterk ondervertegenwoordigd zijn in de discussie over duurzame maatregelen in de gemeente, terwijl het wel over hun toekomst gaat. Een voorbeeld van een resultaat gaat over tunnels. Jongeren spraken zich uit de kwaliteit van onderdoorgangen en in hoeverre die bijdragen aan de omgeving. Op deze manier hebben beleidsmakers snel een beeld wat voor type tunnels jongeren aanspreekt.

In eenzelfde vragenlijst kunnen jongeren ook antwoord geven op de vraag welke kwaliteiten zij belangrijk vinden. Bijvoorbeeld het gevoel van veiligheid in een tunnel, het licht in de tunnel of de fietsroute naar een onderdoorgang.

Mee-swipen? > debilt.swipocratie.nl/

Eén jongere in een adviescommissie van de gemeenteraad hoorde dat zijn mede-adviseurs een vergoeding kregen per vergadering. Dit was voor de jongeren niet geregeld. Hierover zegt hij: *“Veel jongeren zijn vakkenvuller in de Albert Heijn en zorgen voor gevulde supermarkten. Die krijgen daarvoor salaris. Jongeren die meedoen met de gemeente, zijn ook een soort vakkenvuller. Maar die krijgen voor dat werk geen salaris”*. Jongeren vinden het belangrijk dat als mensen meedenken of meedoen met de gemeente, hier een eerlijke vergoeding tegenover moet staan. *“Maar”,* zeggen de jongeren, *“geld mag nooit de reden zijn waarom je dit werk doet”*. En wat als dit verkeerd gaat? Dat jongeren wel voor het geld de gemeente gaat helpen? Leden van een jongerenraad adviseren dat andere jongeren het werk en de inzet kunnen beoordelen. *“Vaak zijn jongeren veel strenger voor elkaar, dan bijvoorbeeld een docent die mij beoordeeld”*.

“Vaak zijn jongeren veel strenger voor elkaar, dan bijvoorbeeld een docent die mij beoordeeld.” - Lid jongerenraad

Training en scholing

Veel jongeren vinden het belangrijk dat zij en hun leeftijdsgenoten meer weten hoe de politiek werkt. Maar nog belangrijker vinden zij het dat zij hun weg kunnen vinden in de democratie. Volgens hen kan dat door op school meer aandacht te besteden aan politiek. Dit kan in de vorm van gastlessen en workshops, door mensen uit de lokale politiek. De geschikte vakken hiervoor zijn maatschappijleer, burgerschap of wereldoriëntatie. Het onderwerp van deze lessen vinden jongeren belangrijk, maar de vorm is des te meer van belang. Deze lessen moeten niet alleen gaan over hoe de gemeenteraad werkt. Jongeren vertellen dat zij het misschien wel belangrijker vinden om te leren op welke manier zij kunnen meedoen met de politiek. Het ministerie zou hiervoor kunnen kijken naar de schrijvers en uitgevers van schoolboeken en lesmaterialen. Daarnaast is er een mogelijkheid om het bevoegd gezag van openbare scholen aan te spreken. In principe ligt dit in handen van het college van burgemeester en wethouders, tenzij de gemeenteraad anders heeft bepaald.

Loket Spontane Zaken

Eén van de ideeën die tijdens een gesprek naar voren kwam, is een plek waar mensen met allerlei goede ideeën kunnen melden. Een fysieke plek in een gemeente, bijvoorbeeld op het stadhuis. Het is niet het loket waar jij moet wachten op je beurt, maar de plek waar de gemeente vragen en ideeën enthousiast ontvangt. Dit zogenoemde ‘Loket Spontane Zaken’ neemt mensen bij de hand door de gemeente. Er wordt gekeken welke dingen wél mogelijk zijn, in plaats van de dingen die eigenlijk niet kunnen. Alle afdelingen en diensten van de gemeente vallen onder hetzelfde loket, je wordt dus niet van balie naar balie gestuurd.

Internet en sociale media

In Rotterdam wil een organisatie jongeren beter voorbereiden op de digitale toekomst. Deze organisatie betiteld de groep oudere jongeren als de ‘zapp’ generatie. Zij zijn opgegroeid met televisie en hebben de opkomst van het internet van dichtbij meegemaakt. Deze jongeren zappen van onderwerp naar onderwerp. Omdat tv-programma’s gebonden zijn aan een vaste datum en tijd, is niet altijd een programma wat zij écht leuk vonden. Deze jongeren zappen door naar tot zij het beste alternatief hadden gevonden. Zij zoeken naar het beste van alle slechte opties. Internet en smartphones zijn voor veel jongeren de gewoonste zaak van de wereld is. Deze jongere jongeren worden door de Rotterdamse organisatie de ‘swipe’ generatie genoemd. Deze jongere groep heeft minder vertrouwen in televisie en lezen vrijwel geen papieren kranten meer. Als een vlog of serie hun niet boeit, ligt op Netflix en YouTube een oneindige hoeveelheid alternatieven op elk moment van de dag binnen handbereik.

Hoe gaat het gemeentebestuur om met de zapp- en swipegeneratie? Jongeren geven vooral aan dat gemeenten zich kunnen verdiepen in de manier waarop jongeren bijvoorbeeld Instagram gebruiken. En wat het verschil is tussen, YouTube Instagram en Facebook. Jongeren hebben diepgaande insights in de leven van veel leeftijdsgenoten. Online is geen aparte wereld en bestaat voor jongeren eigenlijk niet. De wereld is één geheel. Dat valt moeilijk te rijmen met de lokale politiek die zich vooral offline afspeelt.

Jongeren volgen hun gemeente niet op sociale media en hebben niet echt redenen om dit wel te doen. De politiek kan interessanter worden voor jongeren als zij samenwerken met bekende rolmodellen. Bijvoorbeeld met bekende vloggers of artiesten. Daarbij moeten de gemeente en de politiek erop letten dat zij gewoon zichzelf blijven. Doe je niet cool voor, want de gemeentepolitiek is super belangrijk en ook best wel serieus. Dat kun je wel combineren op sociale media, zoals de stemwijzer die vlogger YousToub maakte met landelijke lijsttrekkers. Jongeren voelen heel goed aan wanneer iets niet echt is, wanneer iets niet authentiek is.

Waar halen jongeren online hun nieuws vandaan? Voornamelijk via widgets, zoals Apple News die standaard op iPhones is geïnstalleerd. Jongeren kunnen moeilijk benoemen waar dit nieuws vandaan komt en geven aan dat ze het nieuws ook niet altijd geloven. Apple maakt bijvoorbeeld gebruik van verschillende Nederlandse nieuwsbronnen, voornamelijk NOS, NU.nl en het AD. Welk nieuws bericht je ziet, is voor een groot deel afhankelijk van algoritmes. Jongeren zeggen dat zij zich wel eens ergeren aan het sensationele nieuws dat zij daar zien, maar niet actief verder zoeken.

Afbeelding 2 Stemwijzer YousToub (op YouTube)

Een kijkje in de politieke arena

Als we het hebben over jongeren en de lokale politiek, zien we dat er in veel steden iets bijzonders gebeurt. In zeven steden deden tijdens de vorige gemeenteraadsverkiezingen jongerenpartijen mee, zie afbeelding 2. Vier jaar geleden waren dat er vijf, waarvan twee partijen geen zetels hebben gewonnen. Jongerenpartijen zie je niet alleen in studentensteden opkomen, ook in Emmen, Lelystad en Veenendaal deden jongeren een poging voor een plek in de lokale politiek. Een aantal van deze jongerenpartijen hebben mee meegedacht over de vraag hoe de lokale politiek nog beter kan werken.

Contact met inwoners en organisaties

Hoe zorg je ervoor dat mensen op een aantrekkelijke en ontspannen manier meedoen met de gemeenteraad? Alle politieke partijen zeggen dat de gemeente veel simpeler kan communiceren met haar inwoners. Maak kernachtig duidelijk waar je als gemeente overgaat en wat inwoners kunnen doen. Een raadslid zegt: “Laat mensen meestemmen, bijvoorbeeld over de inrichting van een straat of plein. Maak scenario’s zodat mensen op een laagdrempelige manier kunnen meebeslissen over ontwikkelingen in de gemeente.” Is er een drempel voor mensen om naar de politiek te stappen? Volgens alle raadsleden is die drempel er niet, maar ervaren mensen die wel: “Alles is open en als inwoner mag je overal komen kijken en luisteren. Alleen weten heel veel mensen dat niet”.

Wat doet een raadslid?

De raadsleden van alle jongerenpartijen hebben veel plezier in hun werk als raadslid. Wel merken raadsleden in kleinere gemeenten op dat zij weinig tijd en middelen hebben om hun raadswerk goed te doen. “Eigenlijk zou je fulltime moeten werken om je werk écht goed te doen, maar zo werkt het niet”. Raadsleden geven aan dat zij graag meer zichtbaar willen zijn in de dorpen en wijken. “Dan zijn we als het ware de voelsprietten van de gemeente, maar helaas komen we daar vaak niet aan toe”.

Voor sommige raadsleden is het niet helemaal duidelijk wat precies hun rol is en hoe zij hun tijd indelen. Moeten zij visies op de gemeente maken op basis van grote lijnen. Of vooral contact houden met inwoners en organisaties in de gemeente? *“Als raadslid ben je een soort community-manager. Maar ook bestuurder van jouw gemeente. Je moet duidelijke kaders stellen en goed weten wat de gevolgen zijn van de besluiten die je neemt”*. Raadsleden zeggen dat de keuzes die zij maken niet altijd gemakkelijk zijn. Vooral omdat het niet altijd duidelijk is hoe nadelen van een besluit uitpakken. *“We krijgen dan een heel goed onderbouwd raadsvoorstel met allerlei argumenten. Maar als je kiest voor het ene, gaat dat ten koste van iets anders. Laat dat dan ook zien”*. Raadsleden merken dat inwoners hun werk niet altijd waarderen. Wanneer de gemeente oprecht communiceert over de keuzes die worden gemaakt, kun je vertrouwen terugwinnen.

“De procedure zou veel digitaler kunnen, dat voorkomt veelgemaakte fouten bij de registratie van de politieke partij.”
- Jong gemeenteraadslid

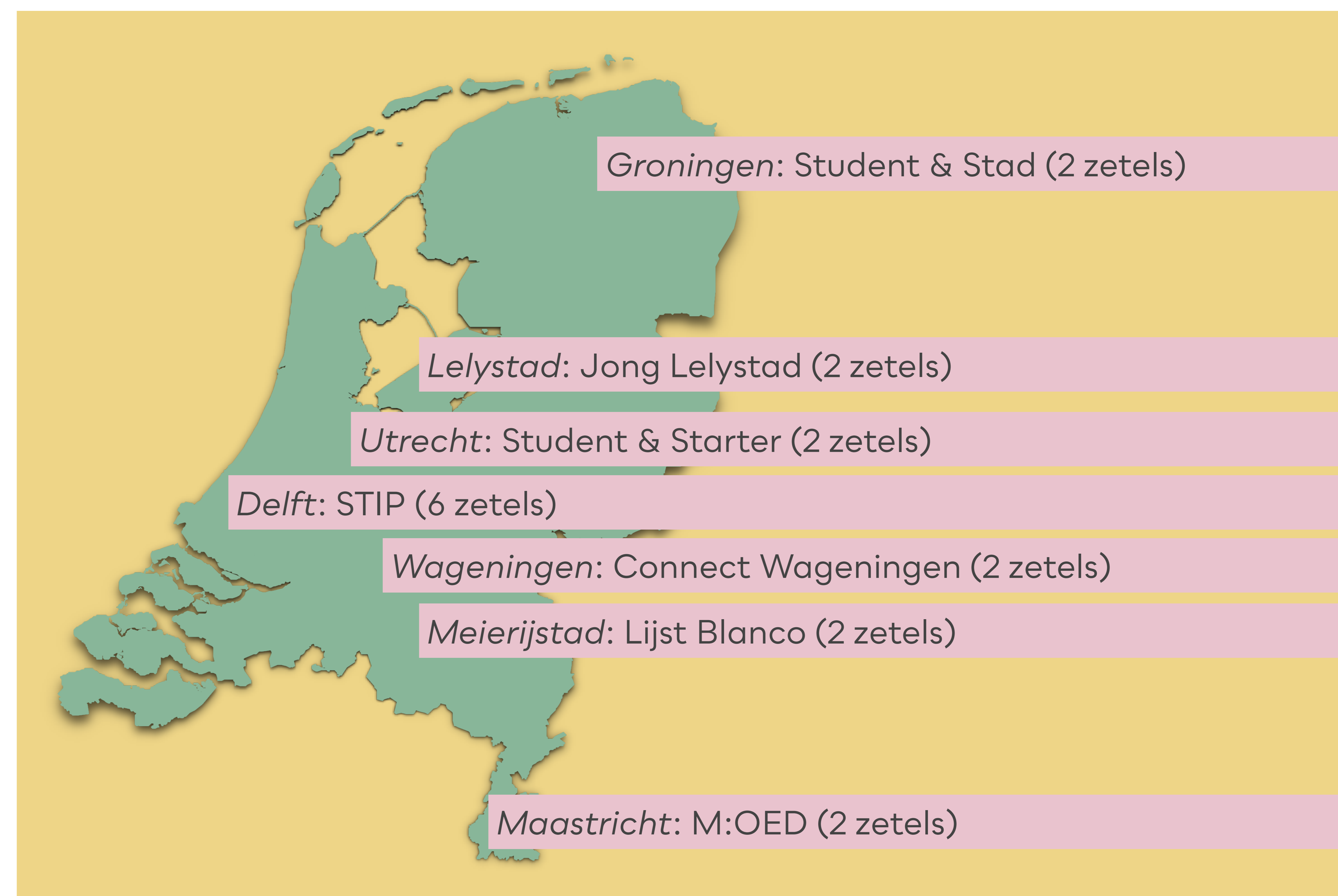
Van idee tot partij

Nieuwe partijen zeggen dat zij aanlopen tegen de omslachtige procedure die partijen moeten doorlopen voordat je mag meedoen aan de verkiezingen. Nieuwe politieke partijen moeten langs de notaris, formulieren invullen voor de Kiesraad en handtekeningen verzamelen. De partijen begrijpen goed dat er een bepaalde drempel is voordat je mag meedoen aan de verkiezingen. *“De procedure zou veel digitaler kunnen, dat voorkomt veelgemaakte fouten bij de registratie van de politieke partij”*, adviseren twee raadsleden. Daarnaast kost de formele oprichting van een politieke partij aardig wat geld. Ook hadden sommige partijen op meer medewerking gerekend vanuit de gemeente. *“We moesten opboksen tegen de gevestigde orde. We mochten als nieuwe partij geen gebruik maken van het ruimtes in het gemeentehuis. Andere partijen keken ons met argusogen aan. Dat kon veel toegankelijker”*, zegt een bestuurslid van een nieuwe jongerenpartij.

Politieke partijen aan de rand van de arena

Niet alle politieke partijen hebben een zetel gewonnen. Toch blijven ook deze mensen zich inzetten om een jong geluid in hun gemeente te laten horen. *“Wij hebben wel 800 stemmen gekregen en willen ook die mensen vertegenwoordigen”*, zegt een politiek raadslid. *“Wij voeren een soort schaduw-oppositie. Op die manier kunnen we er toch voor die mensen zijn”*. Ook op die manier worden jongeren, net buiten de politieke arena, direct betrokken bij het werk van de gemeenteraad.

Afbeelding 3 Politieke jongerenpartijen in gemeenteraden (2018)

4. Zes lessen van jongeren voor een nóg sterkere lokale democratie

Versterken van de lokale democratie. Jongeren beseffen dat dit gemakkelijker gezegd is, dan gedaan. Vandaar dat we uit alle gesprekken zes lessen hebben gehaald. Zes lessen die jongeren willen doorgeven aan het ministerie om het bestuur en de democratie in gemeenten te versterken.

LES 1 *Zoek de plekken waar jongeren al zijn*

Jongeren weten wat de gemeente doet. Maar de lokale politiek? Dat is een van-hun-bed-show. Breng de politiek naar jongeren toe. Ga als raadslid of ambtenaar langs scholen in de gemeente, bezoek de voetbaltraining of zoek contact met jongeren in hun wijken en buurten. Op die plekken kun je jongeren spreken over thema's die de politiek en jongeren bezighouden. Heb je vragen over de sportfaciliteiten voor jongeren? Organiseer een pizzasessie voor of na de voetbaltraining. Of geef een gastles tijdens de les maatschappijleer. Hetzelfde geldt voor internet en sociale media. Het kost veel tijd en moeite voordat de jongeren die je wilt bereiken jouw account volgen. Werk samen met mensen en organisaties die een groot bereik hebben onder jongeren.

LES 2 *Houd het simpel*

Via allerlei kanalen worden jongeren belaagd met duizenden boodschappen. Houd de boodschap aan jongeren daarom simpel. Je krijgt maar een paar korte momenten om écht met jongeren in contact te komen. Bedenk vooraf goed wat je graag aan jongeren wilt vragen en wat het resultaat van hun werk is. Nodig je jongeren uit? Ken de taal van jongeren en weet hoe hun dagen gepland zijn. Zorg ervoor dat het tijdstip past bij hun dagindeling. Niet zeker van een tekst of uitnodiging? Laat hem eerst lezen door een stagiair, buurmeisje of neefje. Het eerste contactmoment zet de toon voor de relatie die je met jongeren opbouwt.

LES 3 *Jongeren willen meedoen*

Jongeren willen graag iets in handen hebben. Kies daarom voor concrete en tastbare opdrachten en vraag jongeren hun handen uit de mouwen te steken. Pas je verwachtingen aan: verwacht niet het resultaat wat een professional oplevert. Sluit aan bij de wensen en talenten van jongeren. Bespreek met jongeren vooraf de mogelijkheden en speel in op hun behoeften. Beloof alleen wat je écht kunt waarmaken: zeg wat je doet en doe wat je zegt. Vertel jongeren waarom jij hun ideeën nodig hebt en wat je met hun bijdragen doet. Als je niet direct resultaat kunt bieden, leg dit dan uit. Zorg ervoor dat jongeren geprikkeld blijven om mee te doen. En haken jongeren af? Ga met hen het gesprek aan om van te leren.

LES 4 *Connect met onderwijs en jongerenwerkers*

Je neemt niet zomaar iets van vreemden aan. De lokale politiek is abstract en voelt ver weg. Raadsleden voelen als onbekenden. Bouw daarom aan een langdurige relatie met jongeren. Neem de tijd om vertrouwen te winnen. Hiervoor kun je goed gebruik maken van de connecties van scholen en jongerenwerkers. Let er daarom op dat deze organisaties het gevoel hebben dat zij serieus ondersteund worden. Houd daarbij oog voor diversiteit. Jongeren spiegelen zich graag aan rolmodellen waarin zij zichzelf kunnen herkennen.

LES 5 *Werk samen met jongerenorganisaties*

Uit gesprekken met en tussen organisaties die met veel jongeren werken, blijkt dat die organisaties elkaar niet goed kennen. Ze weten een beetje van elkaar wat ze doen, maar dit jongeren netwerk kan intensiever met elkaar verbonden worden. Veel van deze organisaties kennen jongeren goed en werken al jaren met hen samen. Denk daarbij niet alleen aan logische organisaties waarmee de gemeente al veel samenwerkt. Veel (commerciële) merken zijn succesvol met het bereiken van jongeren doelgroepen. Leer van hun marketing en campagnes. Daarbij heeft ook een gemeente behoefte aan goede voorbeelden. Verzamel deze en deel ervaringen uit.

LES 6 *Blijf nieuwsgierig*

Een positieve benadering is nodig om de negatieve ideeën van jongeren over de politiek te doorbreken. Hiervoor is het nodig om vaste structuren en werkwijzen van de gemeente los je te laten. Dit vergt moed! Werk samen met jongeren aan methodes waarop zij kunnen meedoen met de gemeentepolitiek. Wees altijd eerlijk en oprecht tegenover jongeren. Vertel waarom het belangrijk is dat zij hun mening laten horen. Ga met open ogen en oren in gesprek met jongeren over hun motieven, zonder hierover te oordelen. Weet je niet precies wat je aan jongeren wilt vragen? Vertel dit ook eerlijk. Jongerenparticipatie begint én eindigt bij goed luisteren.

(On)gehoord

Jongeren over een sterke lokale democratie

Harm de Jong Strategie & Ontwikkeling
harmjong@gmail.com | 06 - 49 33 29 10